

Kızılcahamam İlçesi Turizminde Termal Kaynakların Önemi

Nedim USTA (*)

Mehmet ZAMAN (**)

Özet: İlçenin en önemli turizm kaynağını, mineral yapısı, su sıcaklığı ve debisi ile **termal sular** oluşturmaktadır. Kızılcahamam'da biri ilçe merkezinde, diğeri de Sey Hamamı'nda olmak üzere iki önemli termal merkez bulunmaktadır. Bunlardan en belirgin kaynaklar Kızılcahamam vadisi boyunca olup, suyun yüzeye çıkış sıcaklığı 50–51°C, derinlerde 86°C, debisi 70 lt/sn, Ph değeri 7, günlük banyo kapasitesi ise 8640 kişidir. Sey Hamamı'ndaki kaplıca suyun sıcaklığı ise 43 °C, Ph değeri 6.5, günlük banyo kapasitesi ise 2880 kişi kadardır.

İlçedeki termal kaynakların çeşitli hastalıkların tedavisinde etkili olması, tarih boyunca insanların kaplıcalara olan ilgisini devam ettirmiştir. Başka bir ifadeyle, kaplıcaların sadece günümüzde değil, Romalılar, Selçuklular ve Osmanlılar zamanında da kullanıldığı bilinmektedir. Böylece, şifalı kaynakların bol ve yaygın olmasının yanı sıra bu kaynaklardan yararlanma geleneği, ilçe turizmi bakımından termal turizmi geliştirilmeye en uygun faaliyet alanı haline getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kızılcahamam, Sey Hamamı, Termal Turizm. Termal Otel

The Importance of Thermal Springs in The Kızılcahamam District's Tourism

Abstract: The county's most important income is **thermal water** that's famous for its mineral origin, warmth and flow. There are two important thermal centers, one of them is in the county center and the other is in Sey Hamamı. The most distinct springs are along Kızılcahamam Valley and their warmth on the water is 50–51°C, in depth 86°C, and its flow 70 lt/sec, and the value of PH is 7, and the daily bath capacity is 8640 people. And also in Sey Hamamı, the water warmth is 43 °C, the value of PH is 6.5, and the daily bath capacity is 2880 people.

Since the springs in the county are effective for curing of many illnesses, people always show interest in thermal water. In other words not just today, it is known that these springs have been operated during the Roman times, Seljuks, and also Ottomans. Thus the existence of many curative springs and utilization of this trading practice make the thermal tourism the most convenient tourism operation to be improved in the county.

Keywords: Kızılcahamam, Sey Hamam, Thermal Tourism. Thermal Hotel

*) Kariyer Koleji Coğrafya Öğretmeni.
(e-posta nedimusta61@hotmail.com)

***) Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Coğrafya ABD.
(e-posta: mzaman@atauni.edu.tr)

Giriş

Günümüzde gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin sanayileşme ve kentleşme sonucu karşı karşıya kaldıkları çevre sorunları ve hava kirlenmesi, insan sağlığını bozan, işgücü verimini azaltan bir yaşam ortamı oluşturmaktadır. Romatizmal hastalıklar, beslenme bozukluğu, sinirsel ve ruhsal rahatsızlıkları arttıran bu ortamın yarattığı sorunları gidermek amacıyla Almanya, Fransa, İtalya, Avusturya vb. ülkeler kaplıca, deniz ve iklim imkânlarından yararlanma yollarını aramış ve başlangıçta halk sağlığını ve işgücü verimini korumak amacı ile sürdürülen bu çabalar, sonraları iç ve dış turizm olayı ile bütünleşen; kaplıca, deniz ve iklim kürleri gibi uygulamalara dönüşmüştür. Başka bir deyişle sağlık turizmi¹ alanında değerlendirilmeye başlanılmıştır. Böylece bilimsel amaçlara konu olan kaplıca, deniz ve iklim kürleri turizmi, uluslararası boyutlar kazanmıştır (Ülker, 1988: 205).

Ancak, uluslararası önem taşıyan zengin sıcak su kaynaklarına ve büyük ölçüde doğal ortamı bozulmamış alanlara sahip olan ülkemizde ne yazık ki bu doğal kaynaklardan, gerek jeotermal enerji bakımından gerekse de turizm yolu ile (özellikle dış turizm) halk korunması açısından geniş kapsamlı ve etkin olarak henüz tam olarak yararlanamadığımız bir gerçektir. Gerçi Anadolu'da daha ilk çağlarda ılıcaların sağlık ve dini inanışlar bakımından kullanıldığı birçok eski eserler ve yazırlarla ortaya çıkmaktadır. Örneğin; Kırşehir'deki Terme kaplıcası ve yine Kütahya'daki ılıcanın (kubbeli hamam), suların geldiği kayaların oyularak bir büyük havuz haline getirilmiş olması ve havuz kenarında oturulacak yerlerin bulunması, insanların ılıcalara eskiden beri büyük önem verdiklerini göstermektedir (Çoruh, 1988: 45). Yine Çekirge, Oylat, Yalova, Eynal, Ayaş, Pamukkale, Sandıklı (Doğanay ve Zaman, 2013: 258-309) gibi kaplıcalardan yüzyıllardan beri yararlanılmasına rağmen dış turizm hareketlerinde henüz bu potansiyel arzu edilen düzeyde değerlendirilememiştir. Bunlardan birini de *Kızılcahamam kaplıcaları* oluşturmaktadır.

Kızılcahamam kaplıcaları, geçmişi Roma İmparatorluğunun parlak devirlerine kadar uzanmaktadır. Nitekim *Büyük Kaplıca* diye bilinen termal suların yanında bulunan eski hamam kalıntıları Romalılar zamanına ait olduğu tespit edilmiştir. Halk arasında da *Roma*

1) Sağlık turizmi kaynaklarından biri olan termalizm, doğaya dayalı suların ısı, mineral ve radyoaktiflik gibi özelliklerinden yararlanılarak sağlık etkinliklerinde kullanılması ve bu etkinliğin bilimsel esaslarla ele alınmasını ifade eder. Termal kaynaklar ile ilgili olarak gelişen turistik aktiviteler ise termal turizm başlığı altında toplanmaktadır (Bulut, 1998: 20).

Başka bir deyişle, termal turizm; doğal yollarla belirli bir ısıya sahip ve insan sağlığına faydalı minerallerin bulunduğu şifalı su, çamur ve buharların bulunduğu yörelerde o bölgeye özgü iklim şartları dâhilinde yürütülen turizm türüdür (Çetin, 2010: 8). Kültür ve Turizm Bakanlığı'na göre ise termal turizm; *termomineral su banyosu, içme, inhalasyon, çamur banyosu gibi çeşitli türdeki yöntemlerin yanında iklim kürü, fizik tedavi, rehabilitasyon, egzersiz, psikoterapi, diyet gibi destek tedavilerinin birleştirilmesi ile yapılan kür (tedavi) uygulamaları yanı sıra termal suların eğlence ve rekreasyon amaçlı kullanımı ile meydana gelen turizm türüdür* (<http://www.kultur.gov.tr>).

Hamamı olarak bilinen bu eski binada, iki büyük havuz ve yeraltından çıkan termal suyun dinlendirildiği büyük bir depo mevcuttu (Eker, 2001: 65).

Yöre kaplıcaları ile ilgili yine Ali Cevad, *Memalik-i Osmaniyye'nin Tarih ve Coğrafya Lüğati* eserinde, biri Sek Hamamı'nda, ikisi de Kızılca'da bulunan kaplıcalardan bahsetmektedir. Bu eserde *terkibinde kükürt, şap ve çelik olan kaplıcaların iç ve dış hastalıklara olağanüstü yarar sağladığı ve bu amaçla, Ankara ve civar illerden pek çok ahlinin tedavi için buraya gelip 60 odalı hanlarda kaldığı* ifade edilmektedir (Ali Cevad, 1897/H.1313: 846-847; Eker, 2001: 65).

Kaplıcalar, 1914 yılında ilçe merkezinin Pazar'dan Kızılcahamam'a taşınmasına da (Ankara Valiliği'nin başkent İstanbul'a yazdığı teklifte) sebep teşkil etmiştir. Bu tarihte de hamam ve yanında 60 odalı bir han mevcuttu. Yine ATATÜRK, Kızılcahamam'ı ziyaret ettiği 16-17 Temmuz 1934 tarihinde büyük ve küçük kaplıcaları da gezmiş ve bunların geliştirilmesi yönünde direktifler vermiştir (<http://www.kizilcahamam.bel.tr>).

Bu doğrultuda kaplıca tesislerindeki yenilenme çalışmalarına 1943 yılında, zamanın Ankara Valisinin (Nevzat Tandoğan) yardımları ve bizzat katıldığı temel atma töreni ile başlanılmıştır. Günümüzdeki yerine inşa edilen tesisler 1945 yılında tamamlanmıştı. Erkek-kadın bölümlerinin ayrı ayrı yer aldığı tesiste, her bölümde büyük mermer havuzlar, soyunma ve dinlenme yerleri yeniden düzenlenmişti. Bunu takiben kaplıcalardan daha etkin yararlanmayı sağlamak için Kızılcahamam'a ilk fizik tedavi uzmanı olarak 1953 de Dr. Nusret Şakir Bey, 1960 sonrası ise, Dr. Hakkı Atay atanmış ve o günün şartlarında sezonluk 600 hastaya hizmet verilir duruma gelinmiştir. O yıllarda Özel idare mülkiyetindeki kaplıcalar, 1961 yılında belediye tarafından 900.000 TL'ye satın alınmıştır (Eker, 2001: 65).

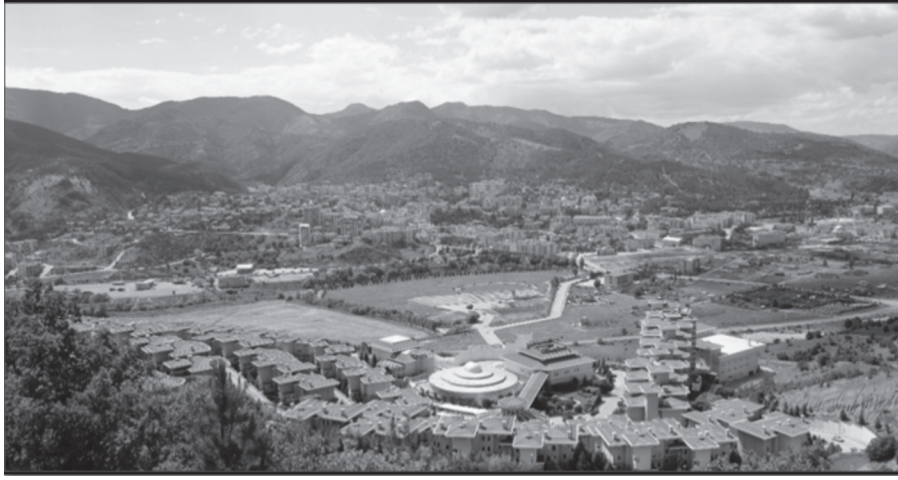
Tesislerdeki yenilenme ve kapasite artırma çalışmalarına 1975 yılında da devam edilmiştir. Belediye tarafından bu çalışmalar ile kaplıca tesislerinin üstüne bir kat daha çıkılmış, ortasında göbek taşı bulunan yıkanma yeri havuzun olduğu bölümden ayrılarak sauna haline getirilmişti. Ayrıca, soyunma ve özel banyo kabinleri çoğaltılmış, fizik tedavi bölümü daha da geliştirilmiş ve idari bölümler eklenmiştir. Yine belediye tarafından girişe 1994 yılında turnikeler konularak, özellikle yaz aylarındaki karmaşanın önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Günümüzde kaplıcalar, tabii çıkışlı 3 kaynağa ilave olarak jeotermal enerji temini için açılmış iki kuyudan daha beslenmektedir. Bütün bunlara bağlı olarak kaynak akım değerleri 93 lt/ sn'ye yükseltilmiştir.

I. Coğrafi Konum

Matematik konumu itibariyle 40° 45' 46" - 40° 12' 30" kuzey paralelleri ve 32° 16' 1" - 32° 54' 18" doğu meridyenleri arasında yer alan Kızılcahamam ilçesi, idari bakımdan Ankara il sınırları içerisinde bulunmaktadır. İlçe topraklarının bir kısmı Karadeniz

Bölgesi'nin Batı Karadeniz Bölümü ve diğer kısmı ise İç Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Sakarya Bölümü sınırları içerisinde yer almaktadır. Kızılcahamam ilçe merkezi ise Batı Karadeniz Bölümü içerisinde yer alır (Fotoğraf 1). Kızılcahamam ilçesini; batıdan Çamlidere, güneybatıdan Güdül ve Ayaş, güneyden Kazan, güneydoğudan Çubuk (Ankara), kuzeyden Çerkeş (Çankırı), doğu ve kuzeydoğudan Orta (Çankırı) ile kuzeybatıdan Gerede (Bolu) ilçeleri çevrelemektedir (Şekil 1).

Fotoğraf 1. Doğu yönünden Kızılcahamam ilçe merkezinin görünüşü.

Bu sınırlar dâhilinde ilçenin yüzölçümü yaklaşık 1665 km²'dir. Kızılcahamam'ın deniz seviyesinden yükseltisi ise 975 metredir (Fotoğraf 1).

Şekil 1. Kızılcahamam Lokasyon Haritası.

II. Kızılcahamam Sıcak Su Kaynakları ve Özellikleri

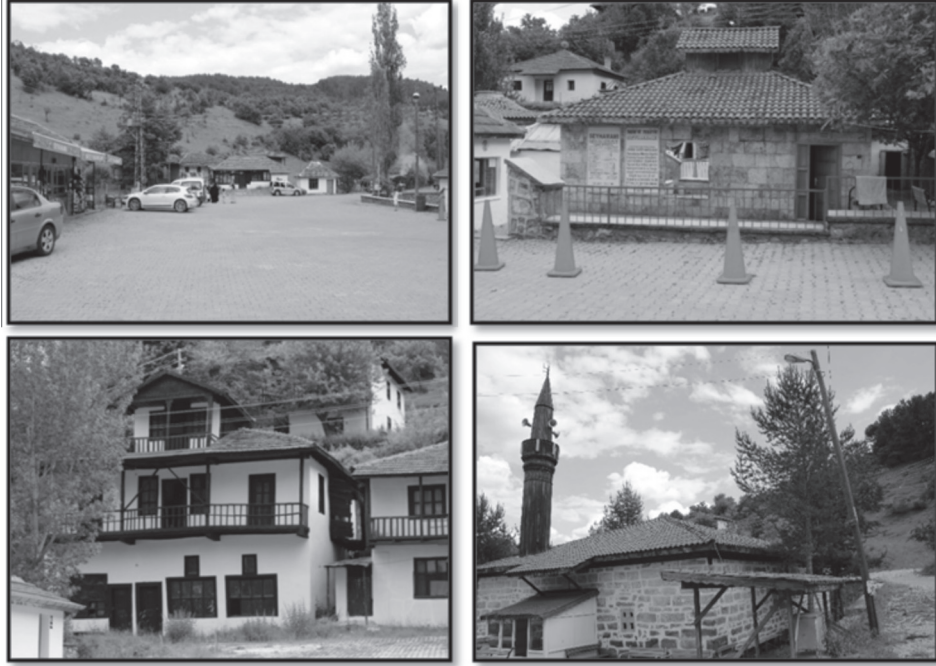
İlçeye ismini veren sıcak su kaynakları, ilçenin genelinde yer aldığı gibi Soğuksu Millî Parkı'nda da bulunur. Başka bir deyişle, Kızılcahamam'da biri ilçe merkezinde, diğeri de Sey Hamamı'nda olmak üzere iki önemli termal merkez bulunmaktadır. Bunlardan en belirgin kaynaklar Kızılcahamam vadisi boyunca olup, suyun yüzeye çıkış sıcaklığı 50–51°C, derinlerde 86°C kadardır. Jeotermal potansiyeli oldukça fazla olan yörede, MTA ve İller Bankası tarafından yapılan sondajlarla yüksek debili sıcak sular keşfedilmiştir (Kazancı vd., 2007: 21). Mevcut kaynaklar ve özelliklerini şu şekilde belirtmek mümkündür:

İlçedeki iki jeotermal sahadan biri olan *Kızılcahamam jeotermal alanı* ve çevresinde İller Bankası, MTA ve üniversiteler tarafında çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Kızılcahamam Belediyesi MTA'ya ücret karşılığında 1984 yılında MTA-1 kuyusunu açtırmıştır. Jeotermal sondaj sonucunda kuyudan 75.5°C sıcaklıkta ve 45 lt/sn debide jeotermal su çıkışı gerçekleşmiş ve bölgenin jeotermal potansiyeli gün yüzüne çıkmıştır. Sonraki dö-

nemlerde sahanın potansiyelini arttırmak ve yeni yatırımlar yapabilmek için yeni kuyular açılmıştır. Bölgede bugüne kadar MTA tarafından 5 adet gradyan sondajı, belediye tarafından ise 10 adet jeotermal üretim sondajı olmak üzere toplam 15 adet arama-üretim sondaj kuyusu açılmıştır. Günümüzde 10 adet jeotermal kuyudan jeotermal su üretimi ve MTA-1 kuyusundan da yalnızca reenjeksiyon yapılmaktadır. Kızılcahamam jeotermal alanındaki potansiyelin keşfedilmesiyle beraber jeotermal ısıtmayı gerçekleştirmek amacıyla Kızılcahamam Belediyesi tarafından 11.07.1994 tarihinde 57.500 TL sermaye ile hissesinin %99.99'u Belediyeye ait olan bir anonim şirket kurulmuştur. 1995 yılında 1750 konut kapasiteli jeotermal ısıtma sistemi kurmak için proje hazırlanmış ve gerçekleştirilmiştir. Günümüzde ısıtma sisteminden faydalanan konut kapasitesi 2800'ü bulmuştur. Merkezi ısıtma sistemi için ısı enerjisinin bir kısmı alınarak 45°C ye düşürülen jeotermal su, herhangi bir özelliği bozulmadan ilçede bulunan 15 tesise kaplıca amacıyla verilmektedir. Kızılcahamam jeotermal suları 1 gr/l't'nin üzerinde erimiş mineral ihtiva etmesi nedeniyle termomineral sularıdır. Kuyulardan üretilen jeotermal sular kimyasal açıdan *sodyum bikarbonatlı florürlü, bor ve florür içeren sıcak sular* sınıfına dâhil olmaktadır. Jeotermal kuyulardan 2009 yılında üretilen su miktarı toplamı 93 lt/sn iken 2014 yılında kuyulardan yaklaşık olarak 70 lt/sn üretim sağlanmıştır. Isı merkezinden karşılanan jeotermal suyun ortalama sıcaklığı ise yaklaşık 75°C dir. Kış aylarında İHL-1 kuyusu haricindeki bütün kuyular kullanılmaktadır. Yaz aylarında ise İHL-1 ve KHJ-1 kuyusundan ortalama 70 lt/sn debide üretim yapılmakla beraber gerek görüldüğü takdirde İHL-2 kuyusu da sisteme takviye amaçlı dâhil edilmektedir. Jeotermal su yazın banyo suyu ısıtması ile kaplıcalara termal su ulaştırmak amacıyla kullanılmaktadır. Zaman zaman bazı kuyular rezervuar dengesini korumak için dinlendirilmeye alınmaktadır (Özbek, 2012: 12).

Bu kaynaklardan alınan sıcak suyun bir bölümü termal amaçlı kullanılmaktadır. Bu sıcak su kaynakları Kızılcahamam Belediyesi sınırları içinde ve kent merkezinde yer almaktadır. Kaynak akım değeri 70 lt/sn, su sıcaklıkları 44-86.5°C ve Ph değeri 7 olan Kızılcahamam kaplıca suları, 8640 kişi/gün/banyo ve temel termal yatak arz kapasitesine sahiptir. *Bikarbonatlı, klorürlü, sodyumlu, karbondioksitli ve arsenikli* bir bileşime sahiptirler.

İlçedeki termal sahalardan ikincisini oluşturan Sey Hamamı kaplıcaları (Şekil 2), Kızılcahamam'ın 12 km kuzeyinde, Akyer Barajı'nın doğusunda, Güvem nahiyesinin batısında olup, buraya yaklaşık 2 km uzaklıktaki Yukarı Kise Köyü sınırları içerisinde ve Çiftlik Deresi'nde, 1105 m yükseltide bulunmaktadır (Fotoğraf 2). Akarsuya, hamamdan dolayı Hamamdere ve Seyderesi de denilmektedir. Sey Hamamı kaynağı Hamam (Çiftlik) Dere boyunca uzanan K-G doğrultulu fay ile buna D-B doğrultusundan dik uzanan bir fayın kesişme alanında yüzeye çıkmaktadır (Kazancı vd., 2007: 26). Kaplıca suyunun sıcaklığı 43 °C, Ph değeri 6.5'dir. Tesisin hem erkek ve hem de kadın hamamı ve havuzu mevcuttur. Su, tesisin altından çıkmakta olup, havuzlara soğuk su katılmadan girilebilmektedir. Hazmı kolaylaştırıcı özelliğe sahip olan su, hem banyo ve hem de içme küllerine elverişlidir

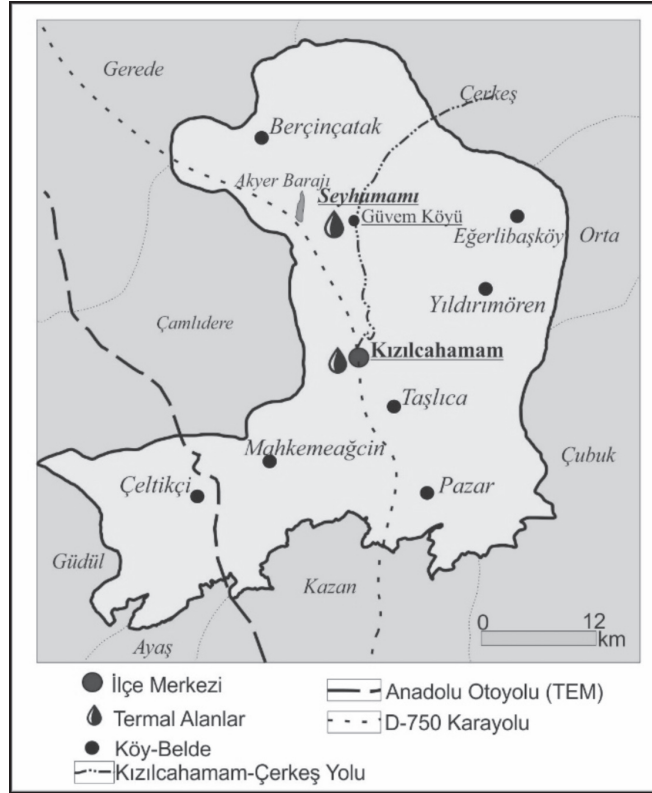

Fotoğraf 2. Sey Hamamı ve çevresinden görüntüler.

(www.kaplica.biz/ankara.htm). Hamam ve çevresi son olarak 2007 yılında Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından aslına uygun olarak yenilenmiştir² (Fotoğraf 2). Ancak, yaz aylarında günübürlük ve uzun süreli ziyaretlerin fazla olduğu Sey Hamamı, Kızılcahamam’da inşa edilen lüks otellerden sonra cazibesini önemli ölçüde kaybetmiştir.

Buradaki termal su doğal çıkışlı olmakla beraber su bileşiminde bikarbonat, sodyum, kalsiyum, karbondioksit ve florür bulunur. Kaplıca suyu, Alman Kaplıcalar Birliği tarafından yapılan “Bileşime Göre” sınıflandırmada, *iyot içeren sodyumlu, bikarbonatlı termal su* sınıfına girmektedir. Kaynaktan çıkan suyun debisi 21,9 lt/sn’dir. Kaplıcada günde yaklaşık 2880 kişi/banyo kapasitesi mevcuttur (Bayer, 1997: 38; Göyün ve Akpınar, 2003: 113).

2) Sey Hamamı, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından uzun süreli incelemelerin ardından 1974 yılından itibaren tarihi yapısı ve dokusu itibarıyla bazı yenileme çalışmalarına dâhil edilmiştir. 1977 yılında, hamam ve çevresinde Roma Dönemi kalıntılarına zarar vermeden onarım işlerinin gerektiği saptanmışsa da sonlandırılmamıştır. Hamam ve çevresi, Ankara Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından 7.2.1994 tarih ve 3393 sayılı karar ile 2863 ve 3386 sayılı yasalar doğrultusunda *1. Derece Arkeolojik Sit Alanı* olarak ilan edilmiştir (Göyün ve Akpınar, 2003: 113).

Şekil 2. Kızılcahamam İlçesi Jeotermal Alanları.

İlçede sağlık turizmi kapsamında değerlendirilebilecek su kaynaklarından bir diğerini *Acısuderesi maden suyu* oluşturmaktadır. Maden Suyu, Kızılcahamam ilçe merkezinin yaklaşık 4 km kuzeydoğusunda yer alır. Acısuderesi içinde birçok noktada doğal maden suyu çıkışları bulunmaktadır. Suların çıkış sıcaklığı 31-34°C arasındadır. Acısuderesi jeositinde de ısıtıcı kayaktan etkilenme söz konusudur. Bu suyun ılık olması diğer jeotermal kaynaklara (Kızılcahamam ve Sey Hamamı gibi) yakınlığı büyük bir jeotermal sistemin bir parçası olduğunun göstergesidir. Bölgedeki D-KD ve B-GB yönlü paralel kırıklar maden suyunun yüzeye çıkmasını sağlamıştır (Kazancı vd., 2007: 23).

Kızılcahamam ilçesinde sağlık turizmine hizmet edebilecek diğer kaynaklar arasında dağlar, yaylalar ve Soğuksu Milli Parkı sayılabilir. Bu kaynaklardan özellikle klimatizm amacıyla yararlanılabilir. İklim tedavisi turizmi olarak bilinen klimatizm faaliyetleri için bölgede Soğuksu Milli Parkı, Şahinler Tabiat Parkı, Kurtboğazı Barajı çevresi, Salın Yaylası, İğceler Yaylası, Belpınar ve Başköy yaylaları elverişlidir. Bu alanları günümüzde

daha çok gruplar halinde dönem dönem etkinlikler düzenleyen kamp ve dağcılık kulüpleri tercih etmektedir.

III. Kızılcahamam Termal Sularından Yararlanma

Kızılcahamam kaplıcalarının termal turizm merkezi haline gelmesinde, sularının içerisinde bulunan eriyik maddelerin bazı hastalıkların iyileştirilmesinde yardımcı tedavi olarak kullanılmasının önemi büyüktür. Öyle ki bu suların, Romalılar zamanından beri günümüzde dâhil olmak üzere bu amaçla kullanıldığı bilinmektedir. Başka bir anlatımla, termal kaynakların çeşitli hastalıkların tedavisinde etkili olması, tarih boyunca insanların kaplıcalara olan ilgisini devam ettirmiştir. Bu bağlamda da ilçedeki termal suların tamamından banyo kürler şeklinde yararlanılırken bazılarında ise hem banyo ve hem de içme kürleri şeklinde faydalanılmaktadır.

Termal kaynakların çeşitli hastalıkların tedavisinde etkili olması, kaplıca sularının fiziko-kimyasal özellikleri ile yakinen ilişkilidir. Bu özellikleri ile ülkemizin en önemli termal kaynakları arasında yer alan yöredeki kaplıca suların sıcaklığı; Büyük Kaplıca'da 47°C, Küçük Kaplıca'da 44°C, Sey Hamamı'nda ise 43°C'dir. Fiziki ve kimyasal bileşim olarak *hipotermal, hipotonik sular* (Keskin, 2008: 103; Erdoğan, 2010: 845) sınıfında yer alan Büyük ve Küçük kaplıca sularının doktor kontrolünde banyo uygulamaları olarak; inflamatuvar romatizmal hastalıkların kronik dönemlerinde, kronik bel ağrısı, eklem hastalıklarında, yumuşak doku hastalıklarında, böbrek ve idrar yolu hastalıklarında, sindirim sistemi ile kadın hastalıklarında yardımcı tedavi olarak kullanılmaktadır. Yine ortopedik operasyonlar sonrasında uzun süre hareketsiz kalmayı gerektiren durumlarda, nörolojik rahatsızlıklarda, stres bozukluklarında, spor yaralanmalarında iyileştirme veya tedaviyi destekleyici unsur olarak kullanılmaları yanında fizikî ve ruhî yorgunluklara da şifa verdiği tespit edilmiştir³. Sey Hamamı kaplıca suyu ise; romatizma, eklem ağrısı, kireçlenme, mide-bağırsak hastalıkları, kalp, kan dolaşımı, safrakesesi rahatsızlıkları, karaciğer rahatsızlıkları, beslenme bozuklukları ve sinirsel rahatsızlıkların yanında fizikî ve ruhî yorgunluklara iyi gelmektedir.

Maden suları da florür ve bikarbonat içermesi sebebiyle içme kürü şeklinde; mide, karaciğer, dolaşım sistemi, bronşit, solunum yolu hastalıkları ile kalp ve kan dolaşımı gibi pek çok hastalık üzerinde iyileştirici etkiye sahiptir (Keskin, 2008: 103).

IV. Konaklama Tesisleri

a. Termal Oteller

Daha önceden de bahsedildiği gibi, Kızılcahamam ilçesi, mevcut jeotermal kaynakları ile önem kazanmıştır. Bu da otellerin bünyelerinde termal özellikler barındırmalarını

3) İlçedeki termal kaynaklar konusundaki bu tespit, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi'ndeki uzmanlar (Prof. Dr. Tansu Karabay Arasil ve Prof. Dr. Atıf Taşpınar) tarafından da bilimsel çalışmalarla ortaya konulmuştur.

zorunlu hale getirmiştir ki, birçok otele termal su verilmektedir. İlçeyi ziyaret edenler bir taraftan termal sularla sağlık kazanmayı amaçlarken diğer taraftan da güzel bir dinlenme dönemi geçirmek istemektedirler. Bu aşamada da termal oteller devreye girmektedir. İlçe- de termal otel olarak hizmet veren tesis sayısı 2 adeti inşa halinde olmak üzere 11 adettir (Usta, 2015: 119-123). İlçedeki önde gelen oteller, devre mülk ağırlıklı işletilmekle beraber bünyelerinde termal otel de barındırmaktadır.

Asya Termal Otel: Kızılcahamam ilçesinin İsmet Paşa Mahallesi'nde yer alan ve ilçe merkezini hâkim bir tepe üzerinden doğu yönünden gören tesis 70.000 m²'lik bir alana sahiptir (Fotoğraf 3). Tesis Ankara'ya 80, İstanbul'a 379 km mesafededir. Asya Termal tesislerinde 85 standart oda, 4 junior süit, 4 suit ve 1 kral dairesi ile toplam 94 oda bulunmaktadır. Tesiste termal havuzlar, rehabilitasyon merkezi, fizik tedavi merkezi, akupunktur merkezi, yüzme havuzları, güzellik merkezi, restoranlar, spor tesisleri, toplantı ve konferans salonları ile su parkı bulunmaktadır (<http://www.asyatermalotel.com>).

Fotoğraf 3. Asya Termal Otel, yaklaşık 70.000 m²'lik bir alana sahiptir.

Nisan 2004'te açılışı yapılan Asya Termal Oteli'nin yapımı için ABD Eximbank'ı, in- şaat şirketine kredi desteği vermiştir. Bu kredi ile tesisin jeneratör, mobilya ve çeşitli cihaz ihtiyaçları karşılanmıştır (Çontu, 2006: 63; Yurtoğlu, 2006: 9).

Çam Thermal Resort ve Spa Hotel: Kızılcahamam'daki ilk modern tesis olan Çam Otel'in yapımına 1954 yılında başlanmış, 1958 yılında hizmete açılmıştır (Çontu, 2006: 63). Otel günümüzde tamamen yıkılarak yeniden ve daha modern bir şekilde inşa edilmiştir (Fotoğraf 4). Tesis, 190 standart oda, 50 corner suit oda, 3 deluxe suit ve 5 engelli odası olmak üzere 248 oda olarak tasarlanmıştır. Otelde ayrıca, açık-kapalı, bay-bayan ve karma termal havuzlar, saunalı-jakuzili özel aile banyoları, Türk hamamları, buhar banyoları, masaj, çamur bakım, cilt bakım hizmetleri, bitki ve süt banyoları, fizik tedavi ve rehabilitasyon üniteleri ile zayıflama ünitelerinin yanında 800 kişilik bir konferans salonu ile 300 ve 100 kişilik olmak üzere 2 toplantı salonunun hizmete sunulması planlanmaktadır (<http://www.camhotel.com.tr>).

Fotoğraf 4. Kızılcahamam'daki ilk modern tesis olan Çam Otel.

Hotel Ab-ı Hayat: Temel atım tarihi 1985 yılı olan otelin inşası çeşitli nedenlerle duraksadıktan sonra 1996 yılında hizmete sunulmuştur. 3 yıldızla sahip olan tesiste 15 küvetli oda, 15 jakuzili süit oda, 10 single ve 53 double olmak üzere toplam 93 oda bulunmaktadır. Soğuksu Milli Parkı'na yürüme mesafesinde olan tesiste Türk hamamı, Fin Hamamı, jakuzi havuzu, kür merkezi, fizik tedavi merkezi, cilt bakım merkezi, oyun salonu ve restoran bulunmaktadır (Çontu, 2006: 64).

Hotel Şifa Hayat: 2004 yılında hizmete açılan otel 55 oda ve 120 yatak kapasitesine sahiptir. Otelde termal havuz, hamam, fin hamamı, jakuzi, masaj salonu, restoran ve 350 kişilik seminer salonu bulunmaktadır.

Patalya Termal Resort: Soğuksu Milli Parkı içinde yer alan otel, 1997 yılında hizmete açılmıştır. Daha önce aynı bölgede Orman Bakanlığı tarafından eğitim ve dinlenme te-

sisi yapılırsa da işletmeye açılmamıştır. 1995 yılında Başkent Üniversitesi'nin satın aldığı tesiste düzenlemeler yapılarak yanına ek bina inşa edilmiştir. Tesis, günümüzde Başkent Üniversitesi Turizm Otelcilik Bölümü Uygulama Oteli olarak da hizmet vermektedir. Otelde öğrenciler için derslik, öğrenci restoranı, öğrenci mutfağı, öğrenci yemekhanesi, soyunma odaları, örnek misafir odaları mevcuttur. Bu fırsatlar ile bölüm öğrencileri uygulamalı eğitimle desteklenmektedir.

Dört yıldızlı olan Patalya Termal Resort Otel'i, 14000 m²'lik bir alan içerisinde etrafı çam ormanları ile çevrilidir (Fotoğraf 5). Tesis, 156 adet oda ile 312 yatak kapasitesine sahiptir. Sürekli termal su bulunan kapalı ve açık havuzlara sahip otelde Türk hamamı, sauna, jimnastik salonu, bitki banyoları, 225 kişilik konferans salonu, 400 kişilik restoran mevcuttur. Otelde birçok siyasi parti, sivil ve resmi kurum konferanslar düzenlemektedir. Otel her mevsim özellikle hafta sonları yoğun talep toplamaktadır (Çontu, 2006: 65).

Fotoğraf 5. Patalya Termal Resort Otel'i 14000 m²'lik bir alan içerisinde etrafı çam ormanları ile çevrilidir (<http://www.patalyahotel.com.tr>).

Soğuksu Termal Otel: Dört yıldızlı olan otel, 2011 yılının Nisan ayında restore edilerek hizmete girmiştir. Dört katlı olan otelde 35 oda ve 80 yatak bulunmaktadır. Otelde ayrıca bay-bayan kaplıca, fin hamamı, iki adet restoran, kafeterya ve 150 kişilik dinlenme salonu bulunmaktadır.

Başak Termal Hotel: 1975 yılında Turizm firması olarak faaliyete başlayan kuruluş, 2009 yılında otelcilik sektöründe çalışmalarını sürdürmeye devam etmiştir. 4 yıldızlı termal hotelde; 300 kişilik, 100 kişilik ve 30 kişilik özel toplantı salonları, jakuziler, Türk hamamı, saunalar ve termal havuzlar mevcuttur. Tesise termal su, 73 °C ile ulaştırılmakta ve su sıcaklığı, soğuk su katılmadan teknolojik cihazlarla 40 °C'ye düşürülmektedir.

Akasya Termal Otel: Tesis, Kızılcahamam ilçe merkezinin yaklaşık 1 km güneyinde, Ankara-İstanbul (D750) karayolunun batısında yer almaktadır. Özellikle devre mülk amaçlı planlanan tesis, otel hizmeti de vermektedir (Fotoğraf 6). Tesiste, 24 saat termal su, jakuzi, SPA, açık havuz, güneşlenme terasları, kafeterya, sinema salonu gibi imkanlar da bulunmaktadır.

Deva Termal: İlçe merkezinde bulunan otel, üç katlıdır. Otelde 10 suit, 4 french ve duble oda bulunmaktadır. Tüm odalarında termal su bulunmaktadır.

Kaplıca Termal Otel: İlçe merkezinde Soğuksu Milli Parkı'na yaklaşık 500 metre mesafede bulunan otelde 33 oda mevcuttur. Bu odaların 8'i junior aile süiti şeklindedir. Bünyesinde iki adet bay-bayan ayrı termal havuz bulunan otelde 6 adet özel aile jakuzisi, sauna ve hidromasajlı jakuzi mevcuttur.

Fotoğraf 6. Akasya Termal Otel, hem devre mülk hem de otel hizmeti vermektedir (Foto: <http://www.akasyatermal.net>).

b. Pansiyonlar

İlçede halkın kendi imkânlarıyla sunduğu pansiyonların yanında birkaç pansiyon işletmesi de bulunmaktadır. Bu pansiyonlar ilçe merkezinde olup günü birlik olarak tercih edilmektedir. Kızılcahamam'da özel sektöre ait *Aşıyan* ve *Beşikçigil* pansiyonları bulunmaktadır. Bunlara ilave olarak, belediye tarafında inşa edilen ve ziyaretçilerin hizmetine sunulan *Kızılcahamam Belediyesi Pansiyon Evleri* de mevcuttur. Kızılcahamam ilçe merkezinde tatil köyü konsepti ile inşa edilen bu tesis, 2010 yılında hizmete açılmıştır. Pansiyon evleri 34 oda ve 104 yatak kapasiteli olup, odalardan 16 tanesi 2, diğerleri 4 ve gerektiğinde 6 kişilik olarak hizmet vermektedir. Pansiyonların yanına, Büyük kaplıcanın arka bölümüne 2 tane saunalı, 1 tane fin hamamlı ve 6 tane de normal olmak üzere 9 tane jakuzi inşa edilmiştir. Pansiyon evlerine kaplıca suyu verilmekte olup, tesis içerisinde restoran, çocuk oyun alanları, yürüyüş parkur mevcuttur.

İlçe merkezinde Soğuksu Caddesi üzerinde bulunan Büyük kaplıca, 1942 yılında hizmete açılmıştır. 2010 yılında tadilat geçirmiştir. Tesisin bayan ve erkek bölümlerinde 18'er adet dinlenme kabini ve 200 soyunma dolabı mevcuttur. Tesiste yeni düzenleme ile alttan ısıtma ve yıkanma bölümleri birleştirilmiştir. Ayrıca kurna ve göbek taşları da

Osmanlı tipi armatür ve çini fonlarla kaplanarak otantik bir görünüme kavuşturulmuştur (Fotoğraf 7). Sabah 06.00 ile 23.00 saatleri arasında hizmet veren tesiste aileler için 3'ü küçük, 3'ü ise büyük olmak üzere 6 özel kabin bulunmaktadır(www.kizilcahamam.bel.tr).

Fotoğraf 7. Büyük Kaplıca, 2010 yılındaki tadilat ile modern bir tesise dönüştürülmüştür (Foto: <http://www.kizilcahamam.bel.tr>).

Kızılcahamam Belediyesi Küçük Kaplıca, 1934 yılında hizmete açılmıştır. Genişletmek amacıyla 2008 yılında yıkılmış olan tesis, son olarak da 2010 yılında modernizasyon çalışması yapılarak daha kullanışlı hale getirilmiştir (Fotoğraf 8). Tesisin zemini tamamen mermer döşemeli olup, duvarlar çinilerle ve Osmanlı işlemleri ile süslenmiştir. Tesisin havuz suyu sıcaklığı 38°C ile 42°C arasında değişmektedir. Kaplıca 4'ü jakuzili olmak üzere 16 adet özel kabin ile 08.00 ile 02.00 saatleri arasında hizmet vermektedir (www.kizilcahamam.bel.tr).

Fotoğraf 8. Küçük Kaplıca, 2010 yılında modernizasyon çalışması yapılarak hizmete açılmıştır (Foto: <http://www.kizilcahamam.bel.tr>).

V. Turizm Aktivitesi

Turistik aktivitelere çeşitlilik kazandırmaya yönelik çalışmaların hedefi, sektörden elde edilen gelirlerin artırılarak bütün yıla ve ülke geneline yayılmasını sağlamaktır. Bu amaç doğrultusunda alpinizm, klimatizm ve termalizm gibi *sağlık turizmi* içerisinde ele alınan faaliyetler, Avrupa'daki örneklerinde (Almanya, Avusturya, Fransa, İtalya) olduğu gibi zamanla ülkemizde de önem kazanmaya başlamıştır (Sevindi ve Özdemir, 2001: 159-160). Bu anlamda önem kazanan yerlerden biri de Sey Hamamı ve ilçe merkezindeki termal potansiyelinden dolayı Kızılcahamam ilçesidir.

İlçeye gelen ziyaretçi sayısı, ne Turizm Bakanlığı ne de belediye tarafından kayıt altına alınmamaktadır. Bundan dolayı, gelenlerin ne amaçla ve ne kadar süreliğine geldiği konusunda yeterli bilgi mevcut değildir. Bu durum, organizasyon eksikliğinin bir göstergesidir. Yine de kaplıcalardan yararlananların büyük bir bölümünü (% 90-95) yurt içinden gelenler oluşturmaktadır. Geri kalanını ise yurt dışında çalışan devre mülk sahibi olan veya olmayan vatandaşlarımız oluşturmaktadır. Bunların özellikle izin zamanlarında kaplıcaları tercih etmeleri, bazı rahatsızlıklarının tedavisine yardımcı olmasından dolayıdır.

İlçeye gelen yıllık toplam ziyaretçi sayısına, hâlihazırda işletilen otellerin ve pansiyonların yetkilileriyle yüz yüze görüşülerek ulaşılmıştır. Görüşmeler sırasında otel ve

pansiyon yetkililerinin de bu istatistikleri sağlıklı şekilde kayıt altına almadıkları ya da paylaşmak istemedikleri gözlemlenmiştir. Buna rağmen, konaklama tesislerinden elde edilen rakamlara göre yılda 437 000 (2014 yılı) ziyaretçinin en az bir gece konakladığını göstermektedir. Ancak bu verilere ilçe halkının kendi evlerinde sundukları pansiyon hizmeti dâhil değildir. Yöre halkıyla yapılan görüşmeler neticesinden anlaşıldığına göre, özellikle yaz aylarında boş yataklı konaklama tesisi bulma zorluğu, ziyaretçilerin daha çok bu pansiyonları tercih etmesine neden olmaktadır. Böylece konaklayanların sayısının yıllık bazda daha fazla olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır (Usta, 2015: 116).

Kızılcahamam'a turistik amaçlı gelenlerin içerisinde en büyük pay kaplıca turizmine aittir. Bu bağlamda Kızılcahamam'a gelen ziyaretçi ve turistlerin büyük kısmı Ankara ve çevre illerden gelmekte olup, ağırlıklı olarak orta yaş üzeri kimselerden oluşmaktadır. Gelen ziyaretçiler en az bir, en çok onbeş gün Kızılcahamam'da konaklamaktadır. Öte yandan ilçedeki termal otellerin çok azı profesyonelce otelcilik yapmakta olup, bu durum gelen ziyaretçileri belli başlı bazı otellere yöneltmektedir. Bunun sonucunda tesisler arasındaki ziyaretçi sayılarında büyük farklar oluşmaktadır.

Başka bir anlatımla, konaklama sürelerindeki farklılığın sebebi Kızılcahamam'daki önemli ziyaretçi sayısına sahip otellerin devre mülk hizmeti vermeleridir. Devre mülklerde konaklama süreleri onbeş güne kadar çıkmaktadır. Ayrıca bu oteller boş kalan devre mülk odalarını otel odası şeklinde müşterilere sunmaktadır. Bu durum da konaklama sürelerine ait verilerin farklılaşmasına neden olmaktadır (Usta, 2015: 116).

Kaplıcalara olan talep her geçen gün artmaktadır. Nitekim kaplıcalara, 1992 yılında günde ortalama 2500-3000 kişi girmekte iken, 1996 sezonu itibarı ile bu sayı 4000'e çıkmıştır. Günümüzdeki normal kapasiteleri ise günlük 11520 (Kızılcahamam kaplıcalarında 8640 kişi, Sey Hamamı'nda ise 2880 kişi) kişi olarak tespit edilmiştir. Ancak bu rakamın, yeni inşa edilen tesislerin hizmete girmesi ile 15000'i bulacağı öngörülmektedir. Bu artan talebe karşı gelirin de aynı şekilde arttığı düşünülürse, kaplıcaların ilçe ekonomisi için ne derece önemli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Yukarıda da belirtildiği gibi, ilçedeki konaklama tesislerinde en az bir gece konaklayanların sayısı 437 000 (2014 yılı) kişidir. Ancak kaplıcalardan, bir yılda yararlanan nüfus miktarının ne kadar olduğu hakkında kesin bilgi mevcut değildir. Çünkü ziyaretçilerin büyük bir bölümünü, yakın çevreden günübirliğine gelenler oluşturmakta ve bunlarla ilgili de herhangi bir istatistik tutulmamaktadır. Tedavi amacıyla il dışından kaplıcalardan yararlanmak için gelenler çoğu zaman bir ya da iki hafta kalmaktadır. Bazen daha fazla kalanlara da rastlanılmaktadır. Ülkemizin pek çok kaplıcasında (Örneğin; Havza Kaplıcaları, Zaman, 2001: 253) olduğu gibi, özellikle yaz aylarında çok yoğun taleplerle karşılaşan otel, motel ve pansiyonlar % 100 doluluk oranına erişmektedir. Diğer aylarda ise bu oran % 40-50'lere düşmektedir. Başka bir anlatımla, Kaplıcalar Kızılcahamam'a, mayıs-eylül aylarını içeren devrede daha fazla olmak üzere, iç turizm yönünden önemli

bir canlılık kazandırmaktadır. Şüphesiz bu durum üzerinde yaz mevsiminin tatil mevsimi olmasının yanı sıra özellikle yurt dışında çalışan işçilerimizin izinlerini bu aylarda kullanmaları ile okulların tatil de olmasının da önemli etkisi vardır. Bu bağlamda, konaklama tesis yöneticileri, kaplıcalara yönelik konaklama taleplerinin yaz aylarında yoğunlaşması nedeniyle, mevcut yatak kapasitelerinin zaman zaman ihtiyaca cevap veremediğini belirtmişlerdir.

Kızılcahamam'daki otellerde (Devre mülkler hariç tutulursa) toplam 880 oda ve yaklaşık 2200 yatak mevcuttur. Bunlardan 837 oda ve yaklaşık 2076 yatak termal otel ve motellerde, geri kalan 43 oda ve 124 yatak ise diğer otellerde bulunmaktadır. Ayrıca yaz aylarında kaplıca turizmine yönelik olarak çok sayıda ev, pansiyon olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla ilçede oda ve yatak kapasitesinin arttığı bilinmektedir. Termal turizme yönelik otel ve motellerde tek kişilik gecelik konaklama ücretinin 75 TL ile 500 TL (2014 yılı itibariyle) arasında değiştiği göz önüne alındığında, kaplıcaların Kızılcahamam'ın ekonomik yapısı üzerindeki etkisi daha iyi anlaşılabilir. Konaklama ücreti tesislere göre ve konaklama tarihine göre farklılık göstermektedir. Örneğin 2014 yılı itibariyle Kızılcahamam Belediyesi Pansiyon Evleri'nde umumi kaplıca ve sabah kahvaltısı dahil çift kişilik odanın geceliği 75 TL, 4 kişilik apart odaların geceliği ise 150 TL iken, Asya Termal Otel'de yarım pansiyon tek kişilik konaklama 140-160 TL arasında değişmekteydi. Diğer otellerden Çam Hotel ise kaplıca hizmetleri dahil bir gecelik konaklama ücreti, iki kişi yarım pansiyon ve standart odada 320 TL'dir. Patalya Hotel' de kişi başı gecelik yarım pansiyon konaklama ücreti 125 TL'dir. Başak Termal Otel'de gecelik kişi başı ücret 80-120 TL, Ab-ı Hayat ve Şifa Hayat Termal otellerinde 110-150 TL aralığındadır. Fiyatlar oda tipine ve konaklama tarihine göre çeşitlenmektedir.

Anlaşılacağı üzere, Kızılcahamam ilçesine oluşan turistik hareketliliğin büyük bölümü kaplıcaların varlığından kaynaklanan sağlık turizmine yöneliktir. Gerçi ilçe aynı zamanda pek çok tarihi esere de sahiptir. İlçedeki turizm faaliyetlerinde şimdilik bunların çok fazla bir çekiciliği söz konusu değildir. Nitekim Kızılcahamam'a kaplıcalardan yararlanmak için gelen ziyaretçilerin dışındakiler, iş ve ticari faaliyetlerin yanı sıra günü birlik turlar ve rekreasyonel amacıyla gelmektedir. Bu bağlamda, günlük ziyaretçi çeken alanlardan biri de Soğuksu Milli Parkı'dır. Milli park günde 8000 kişi için yeterli rekreasyon alanına sahiptir.

Sorunlar ve Öneriler

Günümüzün kent insanı, düzenli boş zamana sahip oluşunun getirdiği avantajlarla uzun tatillerini değişik mekânlarda geçirmeyi arzu etmekte, bu da turistik mekânların çeşitlenmesini ve geniş alanlar kaplamasını kaçınılmaz kılmaktadır. Öte yandan alansal çeşitlenmeye turizm türlerinin de hızla çoğalması eşlik etmektedir. Bu bağlamda ön plana çıkan alternatif turizm kaynaklarından birini de termal turizm dolayısıyla da sağlık turizmi oluşturmaktadır. Termal turizmin birçok olumlu etkilerinden dolayı, turizmde gelişmiş

veya gelişmekte olan ülkelerde, turizm türlerinin alternatifi ya da tamamlayıcısı olarak, önemi her geçen gün daha iyi anlaşılmaktadır (Zaman ve Birinci, 2011: 424).

Kızılcahamam, Ankara ilinde **termal turizm** potansiyeli olan alanlardan biridir. Bu da ilçeye önemli bir avantaj sağlamaktadır. Nitekim, sahip olduğu doğal imkânlar sayesinde termal merkez olma yolunda hızla ilerlediğini ve bu özelliğin, Kızılcahamam'ı gelecekte daha da gelişmiş bir termal turizm merkezine dönüştüreceği düşünülebilir. Ayrıca ilçede ziyaretçilerin termal ve doğa turizmini aynı yerde bulabilme imkânına sahip olmaları çok önemli bir özelliktir. Başka bir deyişle, yöreye doğa turizmi için gelen, aynı zamanda termal turizmden faydalanabilme imkânına sahiptir. Öyle ki, insanlar gündüz doğa gezisi yaptıktan sonra, akşam bu güzelliklerin içindeki otelde kalıp kaplıcalardan yararlanabilmektedir. Durum böyle olmakla birlikte bu kaynaklar, sadece Kızılcahamam ilçesi turizmi açısından değil, hiç şüphesiz bölge ve ülke turizmi açısından da son derece önemlidir. Özellikle turizmin yılın tamamına yayılmasına önemli katkıları söz konusudur (Zaman ve Birinci, 2011: 424-425).

- İlçenin en önemli turizm değeri termal kaynaklarıdır. Kızılcahamam'ın termal turizm sektöründe isminden söz ettirir bir hale gelmesi için, *günübirlik piknik yapılan yer* mantığından sıyrılarak ulusal ve uluslararası düzeyde çalışmalar yapılmalıdır. *Termal Turizm Cenneti* olarak tanıtımı yapılan Kızılcahamam, bu sloganın hakkını daha iyi verebilmelidir. Bunun için yerel yönetim, yerel halk ve işletmeci üçgeninde sağlıklı çalışmalar yapılmalıdır. Esnaf ve konaklama tesisi sahipleri ve çalışanları bilinçlendirilmeli, yerli halk turizmden kârlı çıkabileceğini fark etmelidir (Usta, 2015: 130).
- Termal varlığı oldukça yeterli olan Kızılcahamam'da termal turizm konusunda en önemli eksikliklerden biri, bu olguyu sadece kaplıca suyu ve hamam olarak düşünmektir. Sağlık turizmi kapsamında olan termal turizmden *balneoterapi, inhilasyon uygulamaları, hidroterapi, Spa-Wellness, cilt ve içme kürleri* gibi birbirinden farklı yararlanma yöntemleri mevcuttur. İlçede mevcut kaynakları bu yönde değerlendirmek yerinde olacaktır (Usta, 2015: 130).
- Kaplıcalarla ilgili diğer bir sorun da gelen ziyaretçilerin kalış süreleri ile ilgilidir. Nitekim ziyaretçilerin büyük bir bölümünün günübirliğine gelmesi, bir kısmının da kısa süreler kalması ve dolayısıyla da belli bir programının uygulanamaması, hastalıkların tedavisinde tam bir netice alınmasını engellemektedir. Bu da, kaplıcaların tanıtımının ziyaretçiler tarafından olumsuz yapılmasına neden olmaktadır. Bunun için kaplıcalara gelen ziyaretçilere kaplıcalar hakkında bilgi verilmeli, hangi şartlarda ne şekilde yararlanmanın daha verimli olacağı konusunda açıklamalar yapılmalıdır. Bu yapılırken de uzman hekim ve fizyoterapistlerden yararlanılmalıdır. Çünkü unutulmamalıdır ki dışarıdan gelen ziyaretçiler için en etkili tanıtım bu insanların sağlıklarına kavuşmuş, memnun bir şekilde memleketlerine dönmeleri

şeklinde olanıdır (Zaman, 2001: 205).

- Kaplıcaların önemli sorunlarından biri, beklide en önemlisi, *tanıtım*dir. Gerçi tesis işleticileri kaplıcaları tanıtmak için yerel, ulusal ve uluslararası televizyon kanallarını kullanarak tesislerin tanıtımı için yoğun çaba sarf etmektedir. Bu konuda özellikle ulusal televizyonlarda devre mülkleri ile ilgili bazı tanıtımlar gerçekleştirilmiştir. Ayrıca tesislerin bütün özelliklerinin yanı sıra verdiği hizmetlerle ilgili internet üzerinden de tanıtımların yapılmasına gayret sarf edilmektedir. Ancak bu çabaların çok da yeterli olduğunu, tesislere gelen yabancı turistler dikkate alındığında söylemek pek de mümkün değildir. Aynı durum, kaplıcalara yurt içinden gelen ziyaretçilerden (çevre iller hariç), geldikleri yerler de dikkate alındığında söz konusudur. Gerek yabancı turist gerekse de ülkemizin diğer bölgelerinden gelecek ziyaretçilerin sayısının artırılması için kaplıcaların tanıtımlarının her iki kesime yönelik yapılmasında yarar vardır. Bu amaçla da gerek yurt içi gerekse dışı turizme hizmet veren turizm acenteleri ile iş birliği yoluna gidilmelidir. Ayrıca bu konuda uzman bilim adamları ve turizmci müteşebbislerin fikirleri de alınarak bu doğrultuda hareket edilmelidir. Konuyla ilgili bir başka husus, gerek bölgenin gerekse de kaplıcaların tanıtımı, sadece yerel yöneticilere ya da tesis sahiplerine bırakılmamalıdır. Aksine tanıtımda Turizm Bakanlığının daha yoğun bir çaba içerisine girmesi oldukça önem arz etmektedir (Zaman ve Birinci, 2011: 425).
- Kaplıcalara sağlık amaçlı gelecek olan misafirlere cilt rahatsızlıkları, fiziksel rahatsızlıklar, eklem romatizmaları başta olmak üzere birçok konuda uzman doktor, sağlık personeli ve hemşire kontrolünde verilen sağlık hizmetlerinin daha da geliştirilmesi önemlidir. Bu konuda Sağlık Bakanlığı'ndan sevkli hasta kabulü ile ilgili de çalışmaların tamamlanarak biran önce uygulamaya geçirilmesi, hem bu hastaların tedavilerine hem de tesislerin yıl boyunca doluluk oranına katkı sağlayacaktır. Ayrıca konaklama tesislerinin mevcut yapısına ilave olarak tedavi ünitelerini ve klinik çalışmalar ile ilgili birimler, bu konuda uzman kişilerin görüşleri doğrultusunda geliştirilmelidir.
- Diğer taraftan konaklama tesisleri içerisinde mevcut olan apart otel sayısı daha da artırılarak, devre tatil şeklinde halkın hizmetine uygun ödeme koşulları ile sunulmalıdır. Bu yapılırken de talebi arttırmak için devre mülk sahiplerine yeme içme dâhil, konaklama tesislerinin tüm olanaklarından da (Türk hamamı, sauna, termal havuzlar, spor salonu gibi ünitelerinden) ücretsiz yararlanma sağlanmalıdır. Aynı zamanda bu uygulama ile hem tedavi amaçlı gelen misafirlere termal suyun faydalarından etkili bir şekilde yararlanabilme imkânı hem de ekonomik avantajlar sağlanmış olacaktır. Böylece, müstakil olan apartlarda daha sağlıklı dinlenme imkânı bulmaları mümkün olacaktır. Diğer taraftan günümüzde önemli sorunlardan biri olan devre mülk konusundaki olumsuzluklar ortadan kaldırılarak, bu yönde mağdur edilen insanların sorunları giderilmelidir. Bu konularda özellikle ilgili devlet

kurumları, mağdur edilenlerin mağduriyetlerinin giderilmesine yönelik önlemleri ivedilikle almalıdır.

- Sektörün önemli sorunlarından bir diğeri, kalifiye veya iyi eğitilmiş personel istihdamındaki zorluktur. Bu da büyük ölçüde yetişmiş elaman bulma güçlüğünden kaynaklanmaktadır. Kuşkusuz bu durum sadece Kızılcahamam'daki kaplıca tesislerinin değil, aslında ülkemizin pek çok yerindeki turizminin en önemli sorunlarından biridir. Bu eksikliğin ortadan kaldırılması son dönemde *Ayşe Bezci Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesi*'nin verdiği mezunlarla giderilmeye çalışılsa da yeterli değildir. Bununla birlikte, işletmeler bünyesinde, kendi iç hizmet eğitim programı ile istihdam edilmiş personelin eğitilmesi, hem kendi ihtiyaçlarını gidermede hem de gelecekte bölgede doğabilecek olan kalifiye personel açığını kapatılabilir.
- Kaplıcaların önemli çevresel sorunlarından bir diğeri de, ilçe merkezinin yaklaşık 1 km güneyinde Soğuksu Milli Parkı sınırında oluşturulmuş çöp depolama alanıdır. Çöpler gelişigüzel depolama yöntemiyle istiflendiğinden son derece rahatsız edici bir görüntü ortaya çıkmaktadır. Bahsi geçen alan görsel açıdan olumsuz bir durum oluşturduğu gibi, milli park sınırında bulunması olası yangın tehdidini akla getirmektedir. Ayrıca dışarıdan Kızılcahamam'a gelenler için de arzu edilmeyen görüntüler oluşturmaktadır. Bu bağlamda çöp depolama alanının mevcut yerinden biran önce kaldırılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.
- Kaplıcalara tedavi amacıyla gelen ziyaretçilerin geriye kalan boş zamanlarını değerlendirerek için tarihi ve turistik yerlere daha yoğun geziler düzenlenmeli ve böylece bu potansiyeller harekete geçirilerek diğer turizm aktiviteleri canlandırılmalıdır. Şüphesiz bu gerçekleştirildiğinde, yöredeki ekonomik canlılık daha da artacaktır. Çünkü Kızılcahamam ve çevresi; *sağlık turizmi* yanı sıra, *jeoturizm*, *ayla turizmi*, *dağ turizmi*, *kültür turizmi*, *av turizmi*, *akarsu turizmi*, *kamp ve karavan turizmi*, *kırsal turizm (tarım ve çiftlik turizmi)*, *botanik turizmi*, *kongre turizmi*, *yaban hayatı ve kuş gözlemciliği (ornito-turizm)* vs. gibi alternatif turizm çeşitleri ile fotoğrafçılık (foto safari), dağ bisikletçiliği, atlı doğa yürüyüşü, film-belgesel yapımı, bilimsel araştırmalar ve eğitim kampları gibi doğaya dayalı çeşitli rekreasyonel etkinliklere son derece uygundur. Bu nedenle, mevcut potansiyeli daha aktif olarak faaliyete geçirmek mümkün olacaktır.

Beklentimiz bu sorunların en kısa sürede çözümlenmesi ve Kızılcahamam kaplıcalarının her yönüyle gelişmiş ve uluslararası standartlara erişmiş bir *termal turizm merkezi* olması yanı sıra *alternatif turizm bölgesi* haline gelmesidir. Çünkü ilçe, termal turizm açısından geçmişte olduğu gibi günümüzde de ülkemizin en önemli merkezlerinden biri konumundadır. Bu bağlamda sadece kaplıcalar bakımından değil, aynı zamanda havası, doğal ortamı, milli parkı gibi diğer *sağlık turizm* olanaklarına da sahiptir.

Sonuç

Son yıllarda sağlık turizmindeki gelişmeler, termal turizme de olumlu ivme kazandırsa da Kızılcahamam'ın termal turizm potansiyeli istenilen düzeyde, maalesef değerlendirilememektedir. Kızılcahamam, bir termal turizm merkezinden beklenecek; rahat ulaşım, yeşil doğa, temiz hava, sessizlik, yeterli termal kaynak, yoğun nüfus merkezlerine yakınlık gibi pek çok unsuru bir arada bulundurmasına rağmen yeterli sayıda turist çekememektedir. Yapılacak yeni modern tesisler ve reklam kampanyalarına ek olarak düzenlenecek eğitimlerle turizm bilinci yeterli seviyeye getirilmelidir. Uygun şartlar sağlandığında ilçe turizm gelirini katlayarak arttırabilir. Kızılcahamam ilçesinde, fiziki şartlar ve azalan nüfus nedeniyle tarım, hayvancılık ve sanayi faaliyetleri ekonomik gelişimi arttırmaya yetmemektedir. Oysaki geliştirilecek termal turizm, Kızılcahamam'ı tanıtımlarında söylendiği gibi, gerçek bir *termal turizm cenneti* haline getirebilir. İlçede turizm gelirlerinin artması diğer ekonomi sektörlerini destekleyeceği gibi *tersine göç* hareketini de başlatabilir. Diğer taraftan, Kızılcahamam'da sağlık turizmine hizmet edebilecek değerler termal sularla sınırlı değildir. İlçedeki termal suların yanı sıra milli park sahası, geniş orman arazileri ve yaylaların varlığı, klimatizm faaliyetleri için son derece önemli kaynak değerlerdir. Bölgenin hava kirliliği ve gürültüden uzak olması bu değeri daha da arttırmaktadır.

Kaynakça

- Ali Cevad. (1897/H. 1314). Memalik-i Osmaniye'nin Tarih ve Coğrafya Lûgatı (3. Cilt). İstanbul: Mahmut Bey Matbaası.
- Bayer, E. (1997). Türk Termal Turizm Potansiyeli ile Tesisleri ve Bir Uygulama. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bulut, İ. (1998). "Reşadiye Kaplıcalarının Coğrafi Etüdü". Ankara: 15. Türkiye Jeomorfoloji Bilimsel ve Teknik Kurultayı (20-24 Nisan 1988) Bildiri Özetleri,
- Çetin, T. (2010). Termal Turizmin Başkenti Afyonkarahisar. Ankara: Beyazkalem Yayıncılık.
- Çontu, M. (2006). Alternatif Turizm Çeşitleri ve Kızılcahamam Termal Turizmi Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çoruh, S. (1988). "Şifalı Sularımız ve Tıbbî Turizm Sorunumuz". Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1986.
- Doğanay, H. Zaman; S. (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası (Güncellenmiş 4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi,
- Erdoğan, A. (2010). Geçmişten Günümüze Kızılcahamam ve Çamlıdere. Ankara: Kızılcahamam-Çamlıdere Eğitim ve Sosyal Yardımlaşma Vakfı Yayınları.
- Eker, M. (2001). Yabanabad 2000. Ankara: Kızılcahamam Belediyesi Yayınları.

- Göyün, D., N, Akpınar. (2003). “ Kızılcahamam Sey Kaplıcaları'nın Termal Turizm Açısından Değerlendirilmesi” [Elektronik Sürüm]. Tarım Bilimleri Dergisi, 9 (1), 111-115.
- Kazancı, N., Suludere, Y., Mülazimoğlu, N. S., Tuzcu, S., Mengi, H., Hakyemez, H. Y. ve Mercan, N. (2007). Soğuksu Milli Parkı ve Çevresi Jeositleri. Ankara: Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü.
- Keskin, Y. (2008). Termal Turizm İşletmelerinde Müşteri Tatmininin Ölçülmesi Kızılcahamam Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Düzce: Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızılcahamam Belediyesi Yayınları, (2011). Kızılcahamam. Ankara: Özyurt Matbaacılık.
- Özbek, T. (2012). Ankara-Kızılcahamam Jeotermal Sahasındaki Jeotermal Kuyularının İşletme Ruhsatına İlişkin 01.01.2011-31.12.2011 Dönemi İşletme Faaliyet Raporu, Ankara.
- Sevindi, C., Özdemir, M., (2001). “Sarmaşık Kaplıcası”. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi Sayı: 27.
- Usta, N. (2015). Kızılcahamam İlçesinin Turizm Coğrafyası. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ülker, İ. (1988). “Sağlık Turizmi ve Kaplıca Sularımızın Değerlendirilmesi”. Ankara: Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı.
- Yurtoğlu, İ. (2006). Kızılcahamam ve Çevresinin Halk Bilimi Ürünleri Üzerine Bir Araştırma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Zaman, M. (2001). “Havza Kaplıcaları”. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Dergisi Sayı: 27.
- Zaman, M. Birinci, S. (2011). “Doğu Karadeniz’de Termal Turizminin Geliştirilebileceği Merkezlere Yeni Bir Örnek: İkizdere Kaplıcası”. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 15 (2), ss. 405-429.

İnternet Kaynakları

- Ankara Turizmi (<http://www.ankarakulturturizm.gov.tr>)
- Asya Termal Otel (<http://www.asyatermalotel.com.tr>)
- Çam Hotel (<http://www.camhotel.com.tr>)
- Kızılcahamam Belediyesi (<http://www.kizilcahamam.bel.tr>)
- Türkiye'nin Milli Parkları (<http://www.milliparklar.gov.tr>)
- Patalya Hotel (<http://www.patalyahotel.com.tr>)
- Türkiye Otelcilik Federasyonu (<http://www.turofed.org.tr>)
- Ankara Kaplıcaları (www.kaplica.biz/ankara.htm)